

USAID
AMERİKA XALQINDAN

Azərbaycan Respublikasının
Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi

Azərbaycan Dövlət
Aqrar Universiteti

AgroNote

Kənd Təsərrüfatı Uçotu Jurnalı

“AgroNote”

konsepsiyasının müəllifləri

Şəfiyev İsa
Qəmbərova Səadət

Əlaqə nömrələri: (055) 656 36 72, (051) 744 55 38

Elektron poçt ünvanları: isa.sefi@gmail.com,

qamberova.seadet@gmail.com

Azərbaycan Respublikasının
Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi

Azərbaycan Dövlət
Aqrar Universiteti

Bu AgroNote qeyd təsərrüfat uçot jurnalı **ABŞ Beynəlxalq İnkişaf Agentliyinin dəstəyi** ilə 72011219C00001 sayılı müqavilənin şərtlərinə uyğun olaraq nəşr edilib. Kitabda söylənilən fikirlər müəllifə məxsusdur və ABŞ Beynəlxalq İnkişaf Agentliyinin mövqeyini özündə əks etdirmir.

MÜHASİBAT UÇOTUNUN ƏSAS ANLAYIŞLARI

Mühasibat uçotu - bütün təsərrüfat əməliyyatlarının fasiləsiz və sənədlə əks etdirilməsini formalaşdıran təşkilatın əmlakı, öhdəlikləri, gəlir və xərcləri, onların dəyişməsi haqda informasiyaları dəyər ifadəsilə yığan, qeydiyyatata alan, ümümləşdirən və qaydaya salan tətbiqi sistemdir.

Mühasibat sənədləri - təsərrüfat əməliyyatlarının aparılmasına və onların həyata keçirilməsinə hüquq verən yazılı şəhadətnamədir.

Sənədləşmə (ilk uçot) - əmlak, öhdəlik və təsərrüfat əməliyyatlarının mühasibat sənədləri ilə rəsmiyyətə salınmasını özündə əks etdirən üsul.

Gəlir - təşkilatın əsas və qeyri əsas fəaliyyətindən əldə edilən nəticə.

Xərc - aktivlərin (pul vəsaitlərinin, digər əmlakların) çıxması nəticəsində iqtisadi qazancın azalması və təsisçilərin (əmlakın sahibkarlarının) qərarı ilə qoyulan vəsait çıxılmaqla təşkilatın kapitalının azalmasına yönəldilən vəsait məcmusu.

Məhsulun maya dəyəri - məhsul (iş, xidmət), təbii resurslar, xammal, material, yanacaq, enerji, əsas fond istehsalı prosesində, həmçinin onların istehsalı və satışında yaranan digər məsrəflərin müəyyən edilməsində istifadə olunan dəyər qiymətləndirilməsi.

Mənfəət - təşkilatın təsərrüfat fəaliyyətinin maliyyə nəticəsini, yəni il ərzində gəlirin, xərclərdən, itkilərdən və ziyandan artıq hissəsini ifadə edən iqtisadi kateqoriyadır.

Debitorlar - təşkilata borcu olan fiziki və hüquqi şəxslər.

Kreditorlar - təşkilatın hüquqi və fiziki şəxslərə olan borcu.

QEYDİYYATLARIN APARILMASI QAYDASI

Əkin mərhələsi ilə bağlı xərclər cədvəlinin izahı.

(1) - hər bir məhsul üzrə ayrı-ayrı əməliyyatların (kənd təsərrüfatı işlərin) texnoloji qaydalarına uyğun olaraq həyata keçirilməsi üçün nəzərdə tutulmuş tarixlərdir.

(2) - istehsal proseslərini ardıcıl olaraq izah edən istehsal əməliyyatlarının məcmusudur. Misal olaraq sahənin şumlanması, gübrələnməsi, malalanması, səpini, suvarılması və s. əməliyyatları deyə bilərik.

(3) - hər bir əməliyyatın (kənd təsərrüfat işlərin) müvafiq aqrotexniki qaydalara uyğun olaraq hansı miqdarda aparıldığı əks etdirilir.

(4) - kənd təsərrüfatı işlərinin xarakterinə və xüsusiyyətlərinə uyğun olaraq miqdarın hansı ölçü vahidinə əsaslandığını göstərilir.

(5) - hər bir əməliyyatın (kənd təsərrüfat işlərinin) 1 ölçü vahidinə düşən qiymətini ifadə edir.

(6) - müvafiq aqrotexniki müddətdə aparılan hər bir əməliyyatın (kənd təsərrüfat işlərinin) nəticəsi xərclə müşahidə olunur ki, bu xərc əməliyyatların bir ölçü vahidinin qiyməti ilə işlərin miqdarına hasili ilə müəyyən olunur.

Gəlir əməliyyatları cədvəli izahı.

(1) - məhsulun satış tarixləri qeyd edilir.

(2) - satılan məhsulun adları qeyd edilir.

(3) - satılan məhsulun hansı ölçü vahidi ilə satılması yazılır.

(4) - satılan məhsulun hansı miqdarında satılması qeyd edilir.

(5) - satılan məhsulun vahidinə düşən satış qiyməti yazılır.

(6) - müəyyən miqdarda satılmış məhsuldan əldə edilən gəlir qeyd edilir.

Misal: 1 hektar taxıl sahə üçün toxum xərci.

1 ha üçün lazım olan toxumun miqdarı – 220 kq-dır.

1 kq toxumun qiyməti – 0,85 azn.

1 ha görə toxum xərci = 1 ha üçün tələb olunan toxum miqdarı × 1 kq

toxumun qiyməti = 220 × 0,85 = 187 azn

Nümunə, taxıl bitkisi üçün.

Cədvəl 1

Təsərrüfat xərcləri						
S/s	(1) Tarix	(2) Əməliyyatların növü	(3) Ölçü vahidi	(4) Miqdarı	(5) Qiyməti, AZN	(6) Cəmi məbləğ, AZN
1	01.09.2020	Şümləmə	dəfə	1	40	40
2	10.09.2020	Gübrələmə	dəfə	1	8	8
2.1		Gübrə (fosfor)	kq	150	1,2 (1200 azn/ton)	180
3	10.10.2020	Malalama	dəfə	1	25	25
4	04.11.2020	Arx açma (hər 10 metrədə)	dəfə	1	20	20
5	05.11.2020	Səpin	dəfə	1	30	30
5.1		Toxum	kq	220	0,85 (850 azn/ton)	187
6	06.11.2020	1-ci Suvarma (selləmə)	dəfə	1	25	25
7	10.02.2021	Gübrələmə	dəfə	1	8	8
7.1		Gübrə (azot)	kq	150	1,4 (1400 azn/ton)	210
8	10.02.2021	2-ci Suvarma (selləmə)	dəfə	1	25	25
9	25.03.2021	3-cü Suvarma (selləmə)	dəfə	1	25	25
10	27.05.2021	Bıçın	dəfə	1	50	50
Cəmi						833

Xüsusi qeyd. Bütün hesablamalar nisbidir, tövsiyə xarakteri daşıyır və təsərrüfatın xüsusiyyətləri, biznes imkanları və bazarda mövcud olan tələb-təklif əsasında dəyişə bilər.

Misal: 1 hektar sahədən müəyyən tarixdə əldə edilən gəlir.

05.06.2021 tarixində - 3000 kq buğda satılır.

1 kq buğdanın qiyməti həmin dövr üçün – 0.70 azn təşkil edir.

Gəlir = təsərrüfat dövrünün sonuna satılmış məhsulun miqdarı × məhsul vahidinin satış qiyməti = 3000×0,70 = 2100 azn

Cədvəl 2

Gəlir əməliyyatları (Satış)						
S/s	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
	Tarix	Məhsulun adı	Ölçü vahidi	Miqdarı	Qiyməti	Cəmi məbləğ
1	05.06.2021	Buğda	kq	3000	0.70	2100
2	10.06.2021	Buğda	kq	2000	0.60	1800
3	15.06.2021	Buğda	kq	1000	0.50	500
4	03.07.2021	Buğda	kq	1000	0.50	500
Cəmi				7000	-	4900

Xüsusi qeyd 1. Bütün hesablamalar nisbidir, tövsiyə xarakteri daşıyır və təsərrüfatın xüsusiyyətləri, biznes imkanları və bazarda mövcud olan tələb-təklif əsasında dəyişə bilər.

Mənfəətin tapılması.

Aşağıdakı cədvələ əsasən:

Mənfəət = Təsərrüfatçının əldə etdiyi cəmi gəlirlər – təsərrüfat fəaliyyəti üçün çəkilən cəmi xərclər = 4900 - 833 = **4067 azn**

Cədvəl 3

Mənfəət və zərər hesabı	
Gəlirlər	Məbləğ, AZN
Buğda satışından gəlir	4900
Cəmi gəlirlər	4900
Xərclər	
Cəmi təsərrüfat xərcləri	833
Cəmi xərclər	833
Xalis mənfəət (zərər)	4067

Xüsusi qeyd 2. Bütün hesablamalar nisbidir, tövsiyə xarakteri daşıyır və təsərrüfatın xüsusiyyətləri, biznes imkanları və bazarda mövcud olan tələb-təklif əsasında dəyişə bilər.

TƏSƏRRÜFAT SAHİBİ HAQQINDA MƏLUMATLAR

Ad, soyad, ata adı		
VÖEN		
Təvəllüd (gün/ay/il)		
Telefon nömrəsi	Mobil:	Ev:
Elektron poçt ünvanı		
Yaşadığı ünvan (rayon, kənd, səbə, küçə, ev, məhəllə)		
Torpaqların yerləşdiyi rayonun və ndin adı		
Torpağın yerləşdiyi ərazinin adı (xüsusi bir ad)		
Ümumi torpaq sahəsinin ölçüsü		
Əkilən torpaq sahəsi		
Təsərrüfat ili		

Təsərrüfat xərcləri

S/s	Tarix	Əməliyyatların növü	Ölçü vahidi	Miqdarı	Qiyməti, AZN	Cəmi məbləğ, AZN
1	...../...../.....					
2	...../...../.....					
3	...../...../.....					
4	...../...../.....					
5	...../...../.....					
6	...../...../.....					
7	...../...../.....					
8	...../...../.....					
9	...../...../.....					
10	...../...../.....					

Cəmi				
-------------	--	--	--	--

Təsərrüfat xərcləri

S/s	Tarix	Əməliyyatların növü	Ölçü vahidi	Miqdarı	Qiyməti, AZN	Cəmi məbləğ, AZN
1	...../...../.....					
2	...../...../.....					
3	...../...../.....					
4	...../...../.....					
5	...../...../.....					
6	...../...../.....					
7	...../...../.....					
8	...../...../.....					
9	...../...../.....					
10	...../...../.....					

Cəmi				
-------------	--	--	--	--

Təsərrüfat xərcləri

S/s	Tarix	Əməliyyatların növü	Ölçü vahidi	Miqdarı	Qiyməti, AZN	Cəmi məbləğ, AZN
1	...../...../.....					
2	...../...../.....					
3	...../...../.....					
4	...../...../.....					
5	...../...../.....					
6	...../...../.....					
7	...../...../.....					
8	...../...../.....					
9	...../...../.....					
10	...../...../.....					

Cəmi				
-------------	--	--	--	--

Təsərrüfat xərcləri

S/s	Tarix	Əməliyyatların növü	Ölçü vahidi	Miqdarı	Qiyməti, AZN	Cəmi məbləğ, AZN
1	...../...../.....					
2	...../...../.....					
3	...../...../.....					
4	...../...../.....					
5	...../...../.....					
6	...../...../.....					
7	...../...../.....					
8	...../...../.....					
9	...../...../.....					
10	...../...../.....					

Cəmi				
-------------	--	--	--	--

Təsərrüfat xərcləri

S/s	Tarix	Əməliyyatların növü	Ölçü vahidi	Miqdarı	Qiyməti, AZN	Cəmi məbləğ, AZN
1	...../...../.....					
2	...../...../.....					
3	...../...../.....					
4	...../...../.....					
5	...../...../.....					
6	...../...../.....					
7	...../...../.....					
8	...../...../.....					
9	...../...../.....					
10	...../...../.....					

Cəmi				
-------------	--	--	--	--

Təsərrüfat xərcləri

S/s	Tarix	Əməliyyatların növü	Ölçü vahidi	Miqdarı	Qiyməti, AZN	Cəmi məbləğ, AZN
1	...../...../.....					
2	...../...../.....					
3	...../...../.....					
4	...../...../.....					
5	...../...../.....					
6	...../...../.....					
7	...../...../.....					
8	...../...../.....					
9	...../...../.....					
10	...../...../.....					

Cəmi				
-------------	--	--	--	--

Təsərrüfat xərcləri

S/s	Tarix	Əməliyyatların növü	Ölçü vahidi	Miqdarı	Qiyməti, AZN	Cəmi məbləğ, AZN
1	...../...../.....					
2	...../...../.....					
3	...../...../.....					
4	...../...../.....					
5	...../...../.....					
6	...../...../.....					
7	...../...../.....					
8	...../...../.....					
9	...../...../.....					
10	...../...../.....					

Cəmi				
-------------	--	--	--	--

Təsərrüfat xərcləri

S/s	Tarix	Əməliyyatların növü	Ölçü vahidi	Miqdarı	Qiyməti, AZN	Cəmi məbləğ, AZN
1	...../...../.....					
2	...../...../.....					
3	...../...../.....					
4	...../...../.....					
5	...../...../.....					
6	...../...../.....					
7	...../...../.....					
8	...../...../.....					
9	...../...../.....					
10	...../...../.....					

Cəmi				
-------------	--	--	--	--

Gəlir əməliyyatları

S/s	Tarix	Məhsulun adı	Ölçü vahidi	Miqdarı	Qiyməti, AZN	Cəmi məbləğ, AZN
1	...../...../.....					
2	...../...../.....					
3	...../...../.....					
4	...../...../.....					
5	...../...../.....					
6	...../...../.....					
7	...../...../.....					
8	...../...../.....					
9	...../...../.....					
10	...../...../.....					

Cəmi				
------	--	--	--	--

Mənfəət və zərər hesabatı	
Gəlirlər	Məbləğ, AZN
Cəmi gəlirlər	
Xərclər	

Cəmi xərclər	
Xalis mənfəət (zərər)	

Təsərrüfat fəaliyyəti ilə bağlı xüsusi qeydlər
